

Ekológia, cui bono?

Naša ekologická stopa sa za posledné desaťročia vôbec neznížila, práve naopak...

Ing. Stanislav Števo, PhD.

Autor sa venuje udržateľnému spôsobu života a návrhom udržateľných stavieb.

Ako to, že sa spotreba energie za posledné desaťročia neznížila? Napriek stovkám miliárd eur minutých na „ekológiu“, zateplenie, tepelné čerpadlá, výmenu kotlov, omladenie vozového parku novými autami s prísnejšími EURO normami či na rôzne dotácie alebo „šrotovné“.

► Viete, aký dopravný prostriedok je najekologickejší? A viete, aký je najhorší dopravný prostriedok pre ekonomiku? Vaše vlastné nohy. Nič vás nestoja, nepotrebujú tankovať benzín a ani sa tak nekazia, preto sú najekologickejším dopravným prostriedkom, aký máte na tejto planéte k dispozícii. Na chôdzi sa však nedá zarobiť. Je najekologickejšia, ale najhoršia pre ekonomiku.

A viete, aké potraviny sú najekologickejšie? A ktoré sú najhoršie pre ekonomiku? Potraviny dopestované vo vlastnej záhradke. Nepotrebujú prevoz autami, baliarne, predajne, cesty, parkoviská... Nikomu za ne neplatíte, veď rastú samy vďaka slnku. A práve preto sú najekologickejšie a navyše zdravé. A z rovnakého dôvodu sú aj najhoršie pre ekonomiku – nedá sa na nich veľa zarobiť, máte ich takmer zadarmo.

Neúprosné zákony

Fyzikálne, matematické a ekonomické zákony sú neúprosné. Raz darmo, dva a dva sú štyri. Viete, čo by sa stalo, keby sme začali žiť zdravo a ekologicky? Keby sme prestali fajčiť, piť, prejsť sa, začali viac využívať chôdzu či bicykle, plnohodnotne využívali autá, teda jazdili vo vozidle piati namiesto po jednom v piatich autách? Keby sme si pestovali vlastné potraviny či kupovali plodiny od miestnych farmárov? Keby sme vykurovali a využívali len taký priestor bytov a domov, aký skutočne potrebujeme? Čo by sa stalo? Ak by sme sa správali rozumne a žili skutočne ekologicky, štáty vyspelej Európy by do pár mesiacov skrachovali, zbankrotovali. Zdravá, ekologicky premýšľajúca, skromne žijúca populácia je totiž pohromou pre farmaceutické, energetické, tabakové, prepravné a mnohé iné firmy. Je pohromou pre „civilizovanú“ konzumnú ekonomiku, ako ju poznáme. Dva a dva sú štyri, to neoklame nikto. Ak sú ľudia zdraví, nemiňajú toľko na lieky. Ak

Je toto určite cesta k skutočnej ekológii?

si ľudia pestujú jedlo či chodia peši, nevyužívajú toľko prepravcov prevážajúcich jedlo z opačnej strany zemegele ani čerpacie stanice, rafinérie, nepotrebujú toľko výrobných áut, nafty, ťažobných zariadení... Platí nemenné pravidlo: čím viac sme skutočne ekologickí, tým menej na nás niekto zarába. Ak by sme naozaj všetci začali žiť ekologicky, spoločenstvo či štát, v ktorom žijeme, by zbankrotovalo. Zaniklo by. Prestalo by vyplácať dôchodky, platy učiteľom, vojakom, dozorným radám a predstavenstvám, starostom a ďalším státisícim pracovníkov v štátnej správe. Z matematického, fyzikálneho a economic-

kého hľadiska je skutočná ekológia (lokálny, etický spôsob života) nepriateľom kapitalistického štátneho zriadenia. Čím viac je niečo skutočne ekologické, tým viac to znižuje ekonomický rast, HDP štátu.

Ako je to s našou ekologickou stopou?

Ak sa triezvo pozrieme na „ekologické“ riešenia masovo proklamované za posledné desaťročia, zistíme, že len potvrdzujú už uvedenú zákonitosť. Naša ekologická stopa sa za posledné desaťročia vôbec neznížila, práve naopak! Ako to? Napriek stovkám miliárd eur minutých na „ekológiu“, zateplenie,

tepelné čerpadlá, výmenu kotlov, omladenie vozového parku novými autami s prísnejšími EURO normami či rôzne dotácie alebo „šrotovné“. Premýšľali ste o tom niekedy?

Pravdou je, že z uvedených peňazí išlo veľmi málo na skutočnú ekológiu. Väčšina z nich sa vynaložila či už priamo alebo nepriamo na konzum, chod štátu a ekonomiky. Aby sme to pochopili, musíme sa na to pozrieť trochu bližšie a s nadhľadom. Z podstaty našich ekonomík je nebezpečné míňať málo, naopak, dôležité je míňať rovnako alebo viac, najnovšie však „zeleno“, pretože to je drahšie, do ekonomiky to prinesie viac peňazí a zvýši sa HDP, čo niekomu prinesie ohromné zisky.

Predstavte si jednoduchú úlohu. Chcete zarobiť čo najviac peňazí. Predstavte si, že máte v rámci EÚ neobmedzené možnosti – môžete si vymyslieť schému podniku, ktorý bude čo najviac zarábať, a to v rámci segmentu „ekológia“. Popremýšľajte chvíľku, nie je to ťažká úloha. Máte neobmedzené možnosti a limituje vás len vlastná predstavivosť. Po chvíľke vám určite napadnú základné črty vášho „biznisu“. Maximálny zisk pri nulovej investícii a nulovom riziku. V ideálnom prípade vám EÚ schváli dotáciu na fabriku, v ktorej budete vyrábať „zelenú technológiu“. Inak povedané, daňoví poplatníci vám v podstate postavajú továrňu, nepotrebuje ani jedno vlastné euro. Fabriku už teda máte, ešte vám chýbajú trhy. Ako si ich zabezpečiť podľa vlastných predstáv? Ak by EÚ prijala zákon, že od určitého roku bude vaša technológia povinná, napríklad dom bude skolaudovaný len v prípade, ak splní určitú energetickú triedu, čiže bude využívať vaše technológie, mali by ste zabezpečené trhy (zákonom, povinne) v rámci celej Európy. Lenže čo konkurencia? Čo ak niekto v Bangladéši vyrobí to isté a lacnejšie? Ak by EÚ zaviedla enormne vysoké dovozné clá na iných výrobcov „zelenej technológie“, zbavili by ste sa konkurencie a mohli by ste stále diktovať vysokú cenu. Dovozné clá na výrobcov mimo EÚ sa vám teda veľmi hodia... Ale vysoká cena môže predstavovať aj problém, vašu „zelenú technológiu“ si potom predsa nebude môcť dovoliť veľa ľudí. To nič. Stačí len vymyslieť, ako to spraviť tak, že sa „váš produkt“ bude predávať, aj keď bude veľmi drahý. Bolo by skvelé, keby sa od ľudí vyzbierali peniaze (dane), za ktoré si sami „kúpia“ váš produkt. Z týchto peňazí sa im poskytnú dotácie, cena bude nižšia a ľahšie akceptovateľná, a ak sa všetko dobre zakaufuje, daňovníci ani nebudú vedieť, že si produkt kupujú zo svojich peňazí.

Nebolo by skvelé mať takúto schému podnikania? Zákazníci vám postavajú fabriku, zabezpečia trhy, eliminujú konkurenciu, zaručia vysokú cenu produktu a teda vysoké zisky – všetko bez toho, aby ste potrebovali čo i len jedno vlastné euro (možno len tie eurá, ktorú budú nutné na „poštuchnutie“ správnych ľudí, ktorí o týchto skutočnos-

tiach rozhodujú alebo na ne majú vplyv).

Určite už chápete základný princíp, časom by ste našli aj nové vylepšenia. Napríklad vlastníť ekologickú „vodnú či jadrovú elektrárňu“ pre vás nie je výhodné, pretože si vyžadujú údržbu, opravu porúch a hlavne by ste niesli zodpovednosť za ich bezpečnú prevádzku. Ako by ste to vymysleli lepšie? Ideálne by ju mohli vlastníť daňoví poplatníci (s podielom 49 %) a váš väčšinový 51-percentný podiel s právom rozhodovania by bol zodpovedný za účtovanie, predaj a obchodovanie s komoditou, ktorej výrobu a chod platia daňoví poplatníci. Nech štát vlastní napríklad vodárenskú rozvodnú sieť – všetky rúry, čerpadlá a pod., o ktoré sa musí starať (riešiť a najmä platiť údržbu, opravu porúch atď.), a vy budete riadiť predaj, posielanie faktúr a prijímanie ziskov. Summa summarum, nech daňoví poplatníci platia za všetko, čo si vyžaduje peniaze na výrobu určitej komodity, vám pôjde iba zisk z jej predaja. Bez starostí a zodpovednosti...

A teraz vážne

Všetko uvedené bolo len naše snívanie, ako by to mohlo vyzerať, keby sme mohli (nielen na ekológii) zarobiť s minimálnym rizikom a zodpovednosťou. Skúsme sa však zamyslieť nad touto teoretickou schémou, keď štát, čiže daňoví poplatník, platí všetko, pritom znáša riziko a zodpovednosť, a súkromníkovi ide zisk. Ako je to v prípade dotácie „zelených“ technológií? Ak sa pozrieme na mechanizmus nasadzovania technológií OZE či iných „zelených“ technológií za posledné desaťročia, čo zistíme? Podobnosť s nami vysnívanou schémou je čisto náhodná...

Ak by sa pred pár desaťročiami nezačalo strátiť ekológiu a vyrábať veľa „zelených“ technológií (čím sa zabezpečil rast HDP a udržala vysoká zamestnanosť), ale namiesto toho by sa pozornosť zamerala na skutočnú ekológiu a ekologický život (domy z prírodných materiálov, lokálne pestovanie potravín, znižovanie vzdialenosti dochádzania do zamestnania, menej plných šatníkov, chladničiek aj kontajnerov), mali by sme dnes neporovnateľne vyššiu nezamestnanosť a nižší HDP v celej Európskej únii, to je fakt. Ale nemusel by to byť až taký problém, pretože napríklad skrátením pracovného týždňa by sa mohla zachovať zamestnanosť. Problém by však predstavovali úslé zisky.

Nemusíme vôbec konšpirovať, stačí stroho konštatovať, že ak by sme pred pár desaťročiami začali žiť skutočne ekologicky, dnes by sme tu nemali konzumné štáty, ale ekologickú a ekologicky zmysluplnú spoločnosť.

Ak sa pozrieme na „ekologickú“ cestu proklamovanú v EÚ, vidíme, že má málo spoločného so skutočnou ekológiou. Väčšina nariadení presne sleduje (či už priamo, alebo nepriamo) schému maximalizácie ziskov určitých skupín, ako sme si ju vysnívali v na-

šom príklade. A tak máme v EÚ skutočne veľa „zelených“ absurdít.

Každému, kto dával na základnej škole pozor na hodinách fyziky, je jasné, že výfuk elektromobilu sa presunul z auta do komínov elektrární, a všetky relevantné štúdie sa jednoznačne zhodujú na tom, že v rámci celého životného cyklu je elektromobil menej ekologický ako obdobné auto spĺňajúce normu Euro 5. Prečo sa potom zakázala výroba áut v Euro 6? Už vieme... A tiež vieme, že človek dochádzajúci do zamestnania starou Ladou 5 km (v Euro 0) sa správa ekologickejšie ako človek dochádzajúci do zamestnania 35 km elektromobilom.

Dnes sa nás však nikto nepýta, koľko najazdíme elektromobilom (koľko kWh elektrickej energie minieme), pretože v spoločnosti je vytvorený obraz, že samotná jazda elektromobilom je to, na čom záleží. Či najazdíme veľa, to už je každému jedno.

Ako daňoví poplatník zaplatíte za dotáciu, ktorú dostanete na elektromobil, zaplatíte za stavbu elektrárne postavenú „štátom“, kde sa bude vyrábať elektrická energia aj pre váš elektromobil, a zaplatíte aj za vyrobenú elektrickú energiu. A v čí prospech to bude? Určite nie v prospech skutočnej ekológie.

Je to na nás

Netreba nám veľa. Väčšina z nás žije v nadytku, máme viac, ako skutočne potrebujeme. V chladničkách máme viac, ako dokážeme zjesť, a tak potraviny vyhadzujeme. Máme toľko oblečenia a vecí, že často ani nevieme, kde sa čo nachádza. Máme také veľké domy a byty, že ich nevieme ani plnohodnotne využiť a v niektorých miestnostiach sme počas dňa len pár minút, inak „zívajú prázdnotou“.

Máme veľa funkčných a spoľahlivých vecí a zariadení, ktoré nemusíme vymeniť za novšie len preto, že už nie sú „in“ a vyzerajú staro. Nepotrebuje nový mobil, auto či oblečenie, ak nám tie naše spoľahlivo slúžia. Jediné, čo potrebujeme, je mať menej.

Minimalizmus, etické využívanie vecí a zdrojov podľa zdravého sedliackeho rozumu nás privedie k spokojnému, lokálnemu a ekologickému spôsobu života, ktorý bude šetrný k nám aj k planéte, hoci asi nie pre ekonomiku a najmä zisky.

Napriek tomu, že nám pribúda čoraz viac „ekologických“ zákazov a príkazov sledujúcich zisk, je len na nás, koľko míňame, aké veľké domy obývame, ako ďaleko dochádzame do zamestnania. Je len na nás, či si pestujeme vlastnú obživu alebo kupujeme zemiaky z Egypta. Je len na nás, či sme súčasťou riešenia alebo súčasťou problému, pretože ekológia a citlivý prístup k životu a k planéte sa nedajú nanútiť žiadnym príkazom či zákonom. Ekologickí môžu byť len ľudia, nie technológie...

Foto: iStock.com